

Çağdaş dönem avangart trombon tekniklerinin kullanımı ve icrası üzerine bir analiz

Sevgünur Tandoğdu Kılıç

Öğr. Gör., Anadolu Üniversitesi, Devlet Konservatuarı, Müzik Bölümü, Eskişehir, Türkiye.
Email: sevgunurtk@anadolu.edu.tr ORCID: 0000-0003-3711-5891

DOI 10.12975/rastmd.20221035 Submitted July 21, 2022 Accepted September 15, 2022

Öz

20. yüzyıl, müzik anlayışının değiştiği, geliştiği aynı zamanda da farklı arayışlara gidildiği bir dönemdir. Klasik müzik, caz ve blues gibi birçok müzik türünde, enstrümanlar üzerinde farklı teknik denemeler ve çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Küreselleşme ve teknolojinin de gelişimi ile birlikte değişen ve gelişen müzik anlayışı ile birlikte birçok yeni çalışma ortaya çıkmış, besteciler eserlerinde fark yaratmak için popüler tekniklerin yanı sıra farklı ve sıra dışı yöntemler geliştirmiş, bunları deneme amaçlı eserlerinde kullanmışlardır. Müzik tarihinde klasik enstrümanların birçoğu için repertuar yüzyıllara yayılarak, hemen her müzik döneminde yazılmış eserlere rastlanabilmektedir. Bununla birlikte, trombonun orkestraya diğer enstrümanlardan sonra eklenmiş olması ve yakın zamana kadar solo enstrüman olarak görülmemiş olması 20. yüzyıl öncesindeki müzik dönemlerinde kısıtlı bir trombon repertuarı oluşmasına neden olmuştur. 20. yüzyıla kadar trombon repertuarı az sayıda solo esere sahipken, 20. yüzyıldan itibaren solo enstrüman olarak kullanımının artmasıyla birlikte besteciler tarafından bu enstrümana çok sayıda eser yazılmıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısında ise, trombon repertuarında ve trombon tekniğinde aşağıdaki bölümlerde açıklanacağı üzere bir yön değişikliği yaşanmıştır. Teknolojinin gelişimi ile birlikte trombonun çalış limitlerini zorlayan besteciler artmış ve bu nedenle trombon üzerinde uygulanabilecek yeni teknikler ortaya çıkmıştır. Makalede 20. yüzyılın ikinci yarısında yazılmış eserler üzerinden “trombon ve ses”, “multifonik ve mikroton”, “trombon ve elektronik” başlıkları altında bir inceleme sunulacaktır. Ayrıca trombon sanat dalında kariyer arayan icracı ve eğitimcilerin modern solo trombon çalışmaları hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmalarının avantajları değerlendirilerek yenilikçi eserlerin literatüre, eğitime ve müzikal kültüre olan katkıları incelenecektir.

Anahtar Kelimeler

çağdaş müzik, mikroton, multifonik, müzik tarihi, trombon

Giriş

Müzik tarihi ve literatürü incelendiğinde görülmektedir ki trombon üflemeli bir enstrüman olarak kimi zaman dönemin popüler enstrümanları arasında yer alırken, kimi zaman da kullanım alanlarının daralması sebebiyle unutulmaya yüz tutacak evrelerden geçmiştir. Müzik tarihinin ilk zamanlarından itibaren solo enstrüman olarak kullanımı sınırlıdır. Kilise müziğinde koroya destek amacıyla trombona yer verilmiştir. Zaman içinde orkestralarda kullanımı artmış, ses renginin zenginliği ve enstrüman üzerinde yapılan teknik geliştirmeler ile birlikte de daha fazla alanda kullanılmaya başlanmıştır (Gunion, 2010).

Solo enstrüman olarak kullanımı ve tanınması 20. yüzyıl başları olarak bilinmektedir. Bu gelişmenin temelinde yatan unsur, enstrüman üzerinde denenen ve geliştirilmeye çalışılan yenilikçi çalma teknikleri ve trombon literatürüne kazandırılan yeni besteler ve besteciler olmuştur (Kimbell, 2022). Enstrümanın sınırlarını zorlayan yeni teknikler sadece icracının ve dinleyicinin ilgisini çekmekle kalmamıştır. Aynı zamanda, trombon kullanımının yalnızca orkestra veya çeşitli oda müziği toplulukları ile sınırlı kalmayıp solo enstrüman olarak kullanılması ve tanınmasının da temellerini atmıştır.

Yeni bir yüzyıl başladığında müzik de yeni yüzyılına girmiş sayılmaktadır. Dünya

üzerindeki tüm gelişmeler ve değişimler ile birlikte sanat alanında da değişim kaçınılmaz olmuştur.

20. yüzyılın ilk günleri, savaşların, karabasanların habercisi olduğu gibi, aynı zamanda da teknoloji harikalarının, medya gücünün, insanlar arası yakın ilişkilerin, uzaya atılacak adımların ve sinerji dediğimiz, iki gücün daha üstün bir güç için birleşmesinin tohumlarını filizlendirir. Çağlar boyu gelişmiş ve artık evrimini tamamlamış müziğin yerine yeni çağın dilini konuşan, yeni müzik oluşmalıdır. Yeni müzik yeni çağı yansıtan, onun değerlerini kendi sanat dalında duyuran, yeni çağa yakışan müzik olmalıdır (İlyasoğlu, 1994, 197).

20. yüzyıl ile birlikte icracılar için yenilikçi müzik anlayışında bildiğimiz ve tanıdığımız çalma teknikleri yerine fark yaratan denenmemiş ve sonucun şaşırtıcı olduğu teknikler denemeye başlanmıştır (Herbert, 2006). Besteciler farklı tını ve ses arayışlarını, yeni teknikler, ilave ekipmanlar ve teknolojiden yararlanarak bestelerine yansıtmışlardır. İracılar ise müzik üzerinde yaşanan bu gelişmeler ile birlikte yeni bakış açıları geliştirerek dinleyiciye ilgi çekici ve farklı türde müzikler sunmaya başlamışlardır. Trombon, tüm bu gelişmeler ile birlikte daha fazla ilgi gören, daha çok merak edilen ve solo repertuarı zenginleşen bir enstrüman haline gelmiştir. Klasik, jazz, blues gibi türlerin teknik ve müzikal olarak harmanlandığı yeni bestelerle, trombonunun kullanım alanları zenginleşmiş, müzik tarihindeki yeri olumlu anlamda gelişim göstermiştir.

Araştırma Problemi

Bu araştırma, 20. yüzyılda belirli ölçütler çerçevesinde trombonda farklı tekniklerin gelişiminin sistematik olarak incelenmesi sonucunda nasıl bir trendin oluştuğu problemine odaklanmıştır. “Tekniklerin gelişmesi, trombonun müzik tarihinde değişen rolünün yanı sıra özellikle en önde gelen icracı ve bestecilerin de trombona yaklaşımlarında değişiklik yaratmış mıdır?”

Ayrıca “trombonun performans ve gelecekteki kullanımındaki rolü üzerinde yenilikçi tarzda yazılmış eserlerin ve kullanılan farklı tekniklerin etkileri nelerdir?” sorularına yanıt aranmaktadır.

Yöntem

Bu araştırma, 20. yüzyıl ve sonrası trombon tarihi ve bu dönemde yazılmış yenilikçi tarzdaki eserler üzerinden farklı ve alışılmadık dışındaki trombon teknikleri hakkında doküman incelemesi yapılan ve verilerin bu yöntemle toplandığı nitel bir araştırmadır (Büyüköztürk, vd., 2008). Trombon tarihi, çağdaş dönem trombon eserleri ve avangart trombon tekniklerinin incelendiği alanyazın taraması yapılarak benzer araştırmalara ve kaynaklara ulaşılmıştır. Dokümanların güvenilirliği kontrol edilmiş ve sınıflandırılmıştır. Araştırmanın işlevsel amaçlarına uygun olan belgelere yer verilmiştir. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kullanılan yenilikçi tekniklerin araştırılması doküman, nota ve görseller ile elde edilmiştir. Bu belgeler karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

Bulgular

Trombonda 20. yüzyıl ile birlikte gelişen avangart müzik yazımı ve tekniklerinin incelenmesi sonucunda, konu ile bağlantılı çeşitli kaynaklar bulunmuştur. Bu kaynakların karşılaştırılması sırasında makaleye konu olan trombonun geçmiş dönem müzik tarihine göre günümüzde popülaritesinin arttığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgular çerçevesinde çağdaş dönem trombon eserleri arasında belirlenen önemli besteler üzerinden yeni teknikler ve bu tekniklerin katkıları tartışılmıştır. Elde edilen tüm bu bulgular sonucunda, gelişmelerin hem icracılar hem de besteciler açısından olumlu bir değişim ve gelişime sebep olduğu gözlemlenmiştir.

Yenilikçi Trombon Tarihi

Trombon için yenilikçi solo edebiyat tarihinin izini sürmek için öncelikle Batı sanat müziğindeki avangart hareketi bir bütün olarak incelememiz gerekmektedir. “Avangart

(avant-garde), doğrudan Fransızca'dan çevrilmiştir, "ileri düzey koruma" anlamına gelir; yenilikçi ve deneysel olan insan ve eserlerin hareketidir (Cottingham, 2013, 24)". Yenilikçi sanat hareketleri, sanat aracılığıyla toplumun alıştığı düzene karşı olarak, limitleri ve beklentileri zorlar. Trombon için bu yenilikçi anlayış bugün hala gelişmekte olsa da ilk adımları 20. yüzyıl başlarına kadar dayanmaktadır.

1940'lardan başlayıp 1950'lere doğru gelişen trombon literatüründe, bestelerde büyük bir artış görülmeye başlanmıştır. *Hindemith*, *McKay*, *Creston* ve diğer pek çok bestecinin yapıtları ana akım klasik müzik dünyasına girmeyi başarmıştır (Kimbell, 2022). 20. yüzyıl modern müziğinin şekillenmesindeki en önemli bestecilerden biri olan Shostakovich, bestelerinde giderek daha fazla trombon kullanmaya başlamıştır. Alto trombonun da klasik orkestra ve solo eserlerde yeniden kullanılmaya başladığı görülmektedir (Dempster, 1994, 68). Bu eserlerin tümü, trombon literatürünün gelişmesinde son derece önemli katkı sağlamakla birlikte, neo-klasik veya neo-romantik çevrelerde enstrümanın doğasının öne çıkmasını sağlamıştır.

1950'den başlayarak, beklenen klişe eserlerden farklı olarak, sınırları zorlayan bir trombon çalışmasının bir örneği *Leonard Bernstein*'in "*Elegy for Mippy*" adlı eseridir. Trombon çalmadan ayrı özel teatral talimatlar içeren ilk trombon bestesidir. Bernstein, icracının bir ayağını dörtlük vuruşlarla yere vurarak kendisine eşlik etmesini ister. Bu eşiksiz eser, klasik vurguları geleneksel caz müziği ile harmanlarken aynı zamanda klasik trombon solosunun nasıl olması gerektiği ile ilgili fikirlerin de değişmesini sağlamaktadır. Bu eserin yazılmasından bu yana, trombon için teatral unsurlar içeren 200'den fazla eser yazılmıştır (Duke, 2001, 42).

1957'ye doğru ilerlerken, Amerikan yenilikçi hareketinin önde gelen isimlerinden biri olan John Cage'den gerçek bir yenilikçi trombon eserinin nasıl görünebileceğine dair bir örnek gelmiştir. "*Solo for Sliding Trombone*

from the Concert for Piano and Orchestra" adlı çalışması, standart notasyon kavramına ve müziği neyin oluşturduğuna dair algılara tam bir meydan okuma şeklindedir (Cage, 2022). *John Cage Solo for Sliding Trombone* eseri deneysel ve yenilikçi bestecilerin trombon için ciddi repertuar çalışmaları yapmalarının ve yeni eserler yazmalarının kapılarını açmıştır. 1957'den itibaren, giderek daha fazla yenilikçi ve post-modern besteci trombon için solo eserler yazmaya devam etmişlerdir. Bu dönemde yazılan bir sonraki büyük eser *Luciano Berio*'ya *Stuart Dempster* tarafından sipariş edilen "*Sequenza V*" adlı eserdir. Bu eser yalnızca avangart trombon literatürünün değil, tüm trombon literatürünün baş tacı olacak türde bir eser olarak kabul edilmiştir (Guion, 2010, 57). Bu çalışmanın başarısı, yenilikçi hareketin sınırları zorlayan daha fazla eser yazılmasını ve enstrümanın teknik ve kavramsal sınırlarının zorlayarak literatürün büyümesini sağlamıştır. Trombon için mevcut olan birçok yeni tekniğin kullanılması, avangart literatürdeki bu büyümenin gerçekleşmesindeki en önemli nedeninden biri olarak görülmektedir. Bu teknikler şu şekilde sıralanabilir ancak bunlarla sınırlı değildir: ses hareketleri ve multifonikler, çalarken sesli harflerin ve ünsüzlerin kullanımı, genişletilmiş glissandolar, mikrotonlar, genişletilmiş vibrato ve tril stilleri, kulis ve kalak demontajı, vurmali efektler, sessiz kullanım, elektronik ve teatral yönler (Dempster, 1994, 86).

1970'ler ve 1980'ler boyunca, yenilikçi trombon literatürü büyümeye devam etmiştir (Kimbell, 2022). Ayrıca solo klasik repertuarda uzmanlaşmış, dünyanın ilk virtüöz tromboncusu *Christian Lindberg* 1980'li yıllarda tanınmaya başlamıştır. *Lindberg*, *Iannis Xenakis*, *Jan Sandström* gibi besteciler ile birlikte çalışarak repertuvara birçok eser kazandırmıştır (Cottingham, 2013, 46). Bu eserler, trombon icracılarının artan teknik yeteneklerinin yanı sıra 20. yüzyıl bestecilerinin elindeki yeni teknolojileri kullanmalarına da olanak sağlamıştır.

2000'lere gelindiğinde ise teknoloji, elektronik gibi kavramlar yeni bestelerde denenmeye başlamıştır. Bu eserler arasındaki en önemli örneklerden birisi; 2015 yılında, ilk seslendirilişi Hollanda'lı tromboncu Jörgen van Rijen tarafından yapılan ve yine aynı trombon sanatçısı için besteci *Florian Magnus Maier* tarafından yazılan "*Slipstream for trombone solo and loop station*" adlı eserdir. Eser solo trombon ve Türkçe karşılığı döngü istasyonu olarak adlandırılabilir bir çeşit çok sesli kayıt cihazı ile birlikte seslendirilmektedir. Bu eser, çok seslilik, çalma sırasında sesli harf kullanımı, ağızlığın çıkarılıp enstrümana vurarak ağızlık üzerinde metalik bir ses çıkarma, aynı zamanda popüler müzik armonilerini ve caz ritmik figürlerini birleştirme gibi birçok teknik beceri içermektedir. Döngü istasyonu teknolojisi, trombonun yenilikçi repertuarının geliştirilmesinde rol oynamaya devam edecek olan ilerlemelerden sadece bir tanesidir.

Trombon Tekniğinin Gelişimi

Trombonun kendi başına bir solo enstrüman olarak tanınmaya, orkestra ve oda müziği eserlerinde yer almaya başlaması 20. yüzyılda gerçekleşmiştir. Önceki yıllarda yazılmış eserler olsa da solo enstrüman olarak kullanımının artması ve daha popüler hale gelmesi 20. yüzyılı bulmuştur. 17. 18. ve 19. yüzyıllarda trombona daha çok orkestra eserlerinde rol verilmiş, izole örnekleri dışında 20. yüzyıla kıyasla az sayıda solo eser üretilen bir enstrüman olarak yer almıştır. 19. yüzyılın başlarında konservatuvar eğitim sisteminin yükselişi müzisyenlerin eğitimlerinde daha iyi yerlere gelmelerini sağlamıştır. Mezunlar için mevcut solo solist pozisyonları olmamasına ve bu kariyerde çok az sayıda başarılı çalıcı olmasına rağmen, bakır enstrüman çalan öğrenciler potansiyel birer solist olarak eğitilmiştir (Webb, 2007, 152). O dönemlerde öğrencilerin en büyük tutkusu, çok prestijli bir rol olarak görülen askeri bandoda kariyer yapmaktır. Orkestra kariyeri ise ikincil bir hedef olarak görülmektedir. Eğitim anlamında ilk adım 1795' te Paris Konservatuvarının kurulması

ile gerçekleşmiştir ancak trombon derslerinin başlaması 1840'ları bulmuştur. Trombon çalışmalarının başlamasından kısa bir süre sonra diğer ülkeler de Paris Konservatuvarının ayak izlerini takip etmişlerdir.

Trombon tekniğindeki ilerlemelerin bir diğer önemli sebebi de enstrümantal metot kitaplarının tanıtılması ve sıklıkla kullanılmaya başlanmasıdır. O dönemde en iyi bilinen metot *Jean-Baptiste Arban*'ın *Kornet Metodu* idi. Valfli bir enstrüman için tasarlanmış olmasına rağmen, teknik ustalıklarını geliştirme arayışında olan tromboncular arasında oldukça popüler olmuştur (Herbert, 2006, 140). Bugün hala kullanılmaya devam etmekte ve popülerliğini korumaktadır. *Arban*'ın 1889'daki ölümünden sonra kornet metodunun transpoze edilmiş ve düzenlenmiş bir versiyonu "*Arban Trombon Metodu*" olarak yayınlanmıştır.

Metot kitaplarında yerini alan trill, nüans ve süsleme teknikleri daha sonra caz gibi diğer türlere de dahil edilmiştir. Yirminci yüzyılın başlarında caz tromboncular resmi konservatuvar stilini benimsemeye başlamışlardır. *Miff Mole*, *Lou McGarrity*, *Jack Teagarden* ve *Tommy Dorsey* gibi dönemin tanınmış caz tromboncuları, enstrümantal gelişim sonrası pistonlu trombon yerine kulis sistemli trombon kullanmaya başlamışlardır. Bu tip yeni gelişmeler trombona farklı tekniklerin geliştirilmesine ve denenmesine katkı sağlamıştır.

20.yy'ın başlarındaki en önemli virtüöz tromboncu olan *Arthur Pryor* (1870-1942) yukarıda bahsedilen diğer tromboncular gibi bir caz müzisyeni değil yarı askeri gruplarda solist olarak görev yapan bir müzisyendir (Herbert 2006, 223). Pryor trombona daha önce denenmemiş yenilikçi teknikleri yapabilmesi ile tanınmaya başlamıştır. Bu teknikleri denerken kendi ustalığından öte, diğer trombonculara da örnek olması açısından da önemlidir. Pryor'un besteleri, özellikle kendi virtüöz tekniğini göstermek için yazılmıştır ve o sırada mevcut olan diğer sololardan farklı ve yenilikçi teknik beceriler içermektedir (Wolfenbarger 1983, 27). Solo

bestelerinde yer alan özel trombon teknikleri arasında pedal notaların kullanımı, hızlı ve bağlı oktav geçişleri, çift dil kullanımı gibi o dönemlerde çok popüler olmayan teknikler yer almakta ve tüm besteleri, solistin yeteneklerini dinleyicilere sergilemesi için fırsat verecek bir kadans içermektedir. Pryor'un besteleri ve trombon çalma tekniğine getirdiği yeni boyut sayesinde yepyeni bir anlayış gelişmeye başlamıştır.

20. yüzyılın başlarında müzik türleri arasında cazın ön plana çıkmasında bakır enstrümanların, özellikle de trombonun önemli bir rolü olmuştur. Gelişen tekniklerde caz tromboncularının önemli katkıları olduğu belirtilmektedir (Gregory, 1973, 12). Trombon çalma stili daha fazla özgürleşmeye başlarken, şarkı söyleme stili legato çalma, çevik kulis tekniği, geniş ses aralıkları, sürdin kullanımı, ifade, ton ve dinamikler gibi caz teknikleri, yenilikçi ve büyüyen trombon teknikler arasında yerini almıştır. Caz tekniklerinin bu önemli etkisiyle birlikte, kendilerini caz müzisyeni olarak görmeyen trombon sanatçıları, flutter dil, dudak ve kulis glissandosı ve kulis vibratosu gibi bir zamanlar cazda kullanılan yenilikçi teknikleri benimsemeye başlamışlardır. Böylece bu teknikler klasik batı müziğine de dahil edilmiştir. Yüzyılın başında caz tekniklerinin klasik eserlerde kullanımı görölmesine rağmen, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası yenilikçi dönemde daha da popüler olmuştur. Caz ve popüler müzikte kullanılan teknikler sayesinde trombonun popülerliği artarak devam etmiş, daha fazla kullanılmaya ve talep görmeye başlamıştır. Örneğin legato çalma tarzı 20. yüzyıldan önce duyulmamış ve sürgülü trombonun icadından önce kullanılmamıştır. Ancak trombonun caz müzikte kullanılması ile birlikte, bir tromboncu iyi bir teknikle legato çaldığında, sesin karakteristik olarak şarkı söyleyen insan sesine yakın olduğu söylenilebilmektedir.

20. yüzyılın ikinci yarısında, trombon repertuarında ve icra pratiklerinde yön değişikliği yaşanmıştır. Teknolojinin gelişimi ile birlikte trombonun sınırlarını zorlayan

besteciler ve yeni tınılar elde etmeye çalışan icracılar ortaya çıkmıştır. Serbest caz ve doğaçlamaya ilgi duyan *Paul Rutherford*, *Vinko Globokar* ve *Stuart Dempster* gibi tromboncular farklı sesler üretmek için yeni teknikler geliştirmekle ilgilenmişlerdir.

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren genel müzik sunumuna ek olarak teatral tekniklerde gelişme görölmeye başlamıştır. Önceki yüzyıllarda büyük bir kısmını müziğin oluşturduğu operada olduğu gibi tiyatrodada müziğin kullanımı görölmektedir. Ancak tiyatro alanındaki değişimler yirminci yüzyıl boyunca yön değiştirmiştir. Yüzyılın başlarından itibaren teatral popüleri, ancak tipik olarak besteci tarafından değil icracı tarafından kullanılmaktaydı. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren ise besteciler de teatral öğelerin yer aldığı besteler yapmaya başlamışlardır. Trombon müziğinde tiyatronun kullanımı, sahne yönergelerinin dahil edilmesi ve görsel bir öğeye sahip müziğin tanıtılması ile birlikte yeni bir döneme girmeye başlamıştır (Cage, 1960, 1).

Gelişen trombon tekniğinde yenilikçi bir teknik de sesin kullanılmasıdır. Bu kullanım trombon eserinin bir parçası olarak tek başına ses veya multifonik olarak bilinen ses ve enstrümanın aynı anda kullanımı olarak tanımlanabilir. Bir diğer yenilikçi teknik mikroton olarak adlandırılan yarım tondan daha küçük aralıkların müzikte kullanılmasıdır. Mikroton, trombonun kulisli bir enstrüman olması sayesinde kolaylıkla uygulanabilmektedir. Müzikte elektroniğin kullanımı da önemli gelişmelerdendir. Yeni bir alan olarak müzikte elektroniği kullanmak ve orkestra enstrümanlarıyla farklı şekillerde birleştirmek, 1950'lerden itibaren giderek daha popüler hale gelmiştir. Gelişme ve yenilikler yeni eserlerin ortaya çıkmasını sağlarken aynı zamanda da trombona olan ilgiyi artırmıştır.

Trombon ve Ses Kullanımı

20. yüzyıl ile birlikte gelişen müzikal anlayış içerisinde trombon ve ses kullanımı önemli bir yere sahiptir. Trombon icracıları

için trombon ile birlikte ses kullanımını öğrenirken ustalaşmak zaman ve azim gerektirebilir. Etkili bir teknik için, önce çalınan notayı üretmek, ardından söylenen nota ile çalınanı birleştirmek ve son olarak da tam tersi şeklinde kullanmak gerekmektedir. “İcracı bir kez buna alıştığında her iki notayı aynı anda üretmeye yönelik gelişmiş teknikte ustalaşabilecektir” (Herbert, 2005, 97). Bazı eserlerdeki perdeler kadın sesinin aralığına pek uygun değildir. Bu nedenle kadın icracılar bazen notasyonda yazılı olan oktavdan bir oktav daha yükseğe çıkarmak gibi alternatif çözümler bulmak zorunda kalabilmektedir. Bu durumda akor yazıldığı gibi kalır, ancak tını farklı gelebilir. Bu

nedenle vokal bölümleri yazmak için ideal aralık, çoğu vokal için ulaşılabilir olması ve kolay seslendirilebilmesi açısından tenor ses aralığında yazılır (Dempster, 1994, 68).

Trombon repertuarında ses ve multifonik kullanımını içeren birçok eser yer almaktadır. Bunlar arasında *John Cage*’in “*Solo for Sliding Trombone*” (1958), *Luciano Berio*’nun “*Sequenza V*” (1966), *Folke Rabe*’nin “*Basta*” (1982), *John Kenny*’nin “*The Secret House*” (2001), *Jan Sandstrom*’un 1989 tarihli “*No. 1 Trombon Konçertosu / Motosiklet Konçertosu*”, *Howard Buss*’ın “*Camel Music*” (1976) sayılabilir.

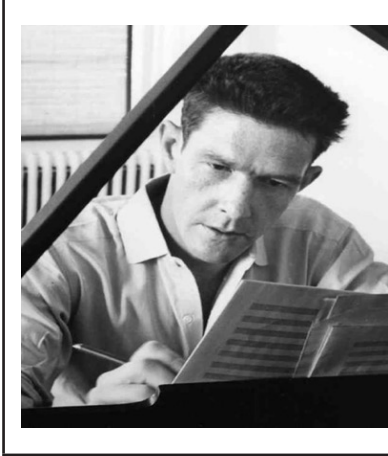

Çağdaş müzik yorumlamalarıyla uluslararası bir üne sahip, tromboncu ve besteci John Kenny 1957’de Birmingham’da doğmuştur. Sanatçı, aynı zamanda caz ve erken dönem müzik icra etmektedir. Bir besteci olarak özellikle dans ve tiyatro gibi öğeleri müzik ile birleştirmesi ile tanınmaktadır. John Kenny şu anda hem çağdaş müziğin yorumlanmasında uzmanlaştığı Londra’daki Guildhall Müzik ve Drama Okulunda hem de sackbut ve erken dönem müziğin yorumlanması üzerine yoğunlaştığı Kraliyet İskoç Müzik ve Drama Akademisinde profesör olarak görevini sürdürmektedir (web 1).

Görsel 1. Trombon sanatçısı ve besteci John Kenny

John Kenny, “*The Secret House*” adlı eserini kadın tromboncu *Emily White*’a trombon ve kadın sesi için bir parça olarak yazmıştır. Bunun nedeni, özellikle kadın tromboncu sayısının yıllar içinde artması, polifoniye içeren mevcut çağdaş trombon repertuarının

çoğunun erkek ses aralığına yönelik olması ve kadın repertuarına daha az erişilebilir hale gelmesidir. *Kenny*, kadın tromboncular için benzersiz bir şekilde mevcut olan vokal multifonik perdeler ve tınılar üretmek istediği için bu eseri yazmıştır (Kenny, 2022).

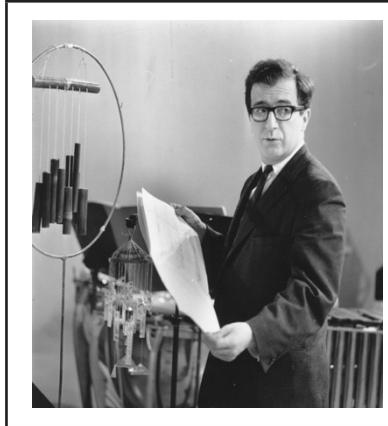

20. yüzyılın en ünlü müzisyenlerinden ve modern sanatlara ilham olan eserleriyle tanınmış Amerikalı besteci, filozof, müzisyen John Cage 1912 yılında New York’ da doğmuştur. Yaratıcı besteleri ve alışılmışın dışında fikirleri olan Amerikalı avangart besteci 20. yüzyılın ortalarındaki müziği derinden etkilemiştir. Cage geleneksel tarzın dışına çıkmak için bestelerinde teyp, plak çalar ve radyo ile denemeler yapmıştır. 1943’te New York’taki Museum of Modern Art’ta perküsyon topluluğu ile verdiği konser, onun Amerikan avangart müziğinin lideri olarak ortaya çıkışının ilk adımı olmuştur (web 2).

Görsel 2. Amerikalı besteci John Cage

1958’de John Cage, trombonla yapılabilecek farklı sesleri araştıran bir çalışma olan “*Concert for Piano and Orchestra*’nın” bir parçası olan “*Solo for Marquee Trombone*” adlı eseri yazmıştır. Trombonda üretilebilecek bir dizi ses çeşitliliğini kullandığı, enstrümanın içine bağırarak, konuşmak veya havlamak gibi vokal teknikleri dahil ettiği eserde, belirli perde aralıklarını yazmamıştır. Eserin

yazıldığı yıllarda trombona yazılmış bu nitelikte çok az eser olduğundan, trombon için ilk yenilikçi eserlerden biri olarak kabul edilebilir. Cage bu eseri, geniş tekniklere alışık olması ve klasik eğitimin yanı sıra avangart müzik tarzını üstlenebilecek ideal bir icracı olduğuna düşündüğu caz tromboncu Frank Rehak için yazmıştır (Dempster, 1994, 36).

Avangart müziğin önde gelen temsilcileri arasına yer alan, lirik ve etkileyici müzikal nitelikleri elektronik gelişmiş tekniklerle birleştirmesiyle tanınan, İtalyan asıllı orkestra şefi, besteci, akademisyen Luciano Berio Milano’daki Conservatorio Giuseppe Verdi de beste ve şeflik eğitimi almıştır. 1959 yılına kadar Avrupa’nın önde gelen elektronik müzik stüdyolarından biri haline gelen Studio di Fonologia Musicale’nin kurucularındandır. Dünyanın önde gelen okullarında eğitimlik yapan Berio, ölümüne kadar dünya çapında birçok ödüle de layık görülmüştür (web 3).

Görsel 3. İtalyan besteci ve orkestra şefi Luciano Berio

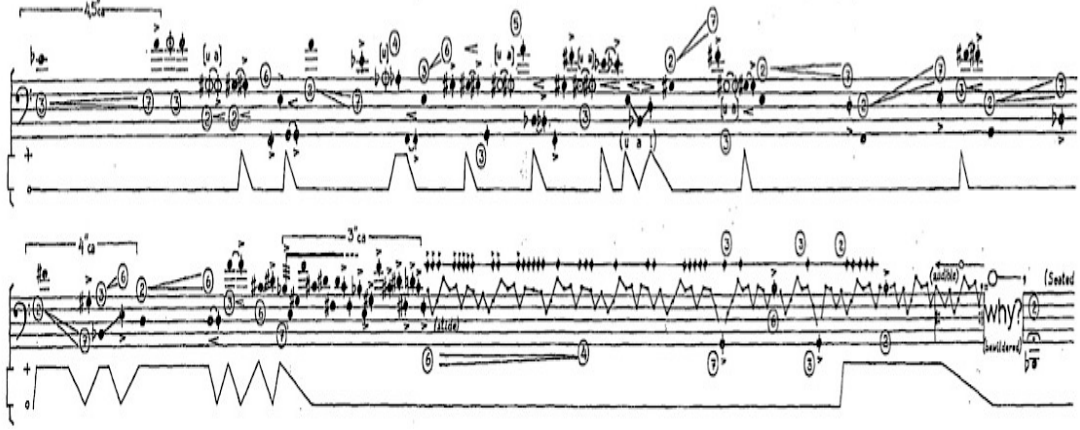
Trombon ve ses kullanımında önemli eserlerden birisi *Luciano Berio*’nun “*Sequenza V*” adlı eseridir. Eser yazıldıktan sonra başka trombon tekniklerinin gelişimini de hızlandırmış, multifonik kullanımı ve nefes teknikleri içeren çalışmaların artmasını sağlamıştır. *Sequenza V*’te kullanılan yenilikçi teknikler, kendi repertuarlarındaki keşfedilmemiş alanları aydınlatmış ve

pek çok konuda öncü olmuştur. *Sequenza V*’te ilk satır dışında vokal ses, çoğunlukla kullanılmıştır. Ayrıca sesin bir parçası olarak dahil edilen nefes ve boşluklar da eserde kullanılmaktadır (Sluchin, 1995, 16). *Sequenza V*, ünlü palyaço Grock’un hayatını temsil etmek için yazılmış, polifoni, ses ve enstrümanın birleşimiyle, virtüözlük, teatrallik ve mizah temel alanlarının ele

alındığı yenilikçi model bağlamında yazılmış bir eserdir. Eserin başından sonuna kadar “Neden?” sözcüğü, kısa kulis hareketlerinde ve Bölüm B’deki çok sesli pasajların birçoğunda duyulabilmektedir. Eserin A kısmında icracıdan, palyaço Grock’un performanslarından birini canlandırması istenmektedir. Performans sırasında palyaço Grock’un bir tromboncu olsaydı bunu nasıl

gerçekleştirebileceği canlandırılmalıdır.

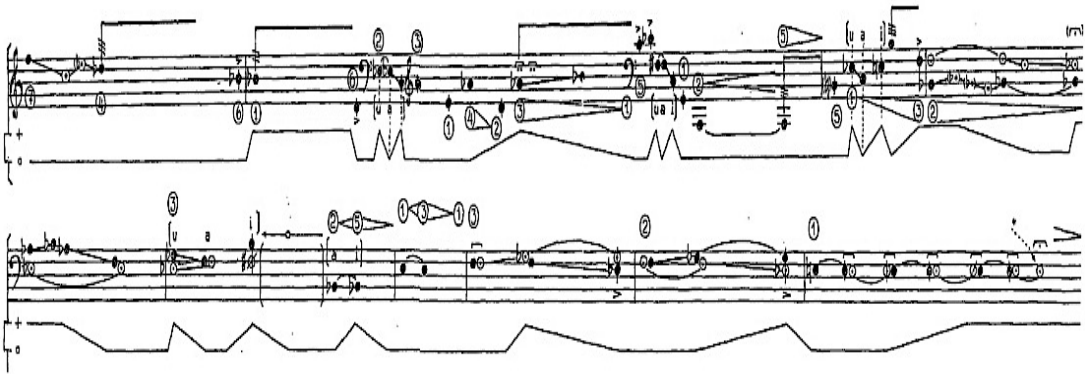
Berio, parçadaki “WHY” sesini temsil etmek için ‘u-a-i’ sesli harflerini kullanmıştır (bkz. Şekil 1). Ünlü harfler, trombon çalarken dilin konumu ve ağız boşluğunun şekli değiştirilerek, notanın polifonik olarak çalınması yerine nota sesi değiştirilerek üretilmektedir.

Şekil 1. Berio, Squeza V vokal seslerin nota üzerinde gösterimi

“WHY” ayrıca pistonun sesi kapatılarak seslendirilir ve yüksek sesle söylenir, genellikle ‘u-a’ sesleri öne çıkar (bkz. Şekil 2). Sequenza V’te sadece performans ve teatrallik değil, aynı zamanda beden ve enstrüman birleşiminin de öne çıktığını söylenebilir, eserdeki müzikal algı, esasen ses ve enstrümanın birleşmesi yoluyla

elde edilmektedir. Eserde sürekli olarak gelen neden sorusu ile ilgili farklı görüşler mevcuttur. Bazı görüşlere göre palyaço Grock’un ölümüne atıf olarak neden sorusunun sorulduğu düşünülürken, bazı görüşlere göre de görünüşte tartışmalı bu avangart esere neden bir sanat eseri olarak saygı duyulsun sorusunu temsil ettiği.

Şekil 2. u, a, i seslerinin nota üzerinde gösterimi

Eserde yer alan müzisyen ve enstrüman arasındaki bu yakın ilişki, Sequenza V'nin yalnızca bir enstrüman olarak trombonun müzikal bir portresini sunmakla kalmayıp, aynı zamanda bir solist olarak trombonunun da müzikal portresini sunmayı amaçladığı varsayımını desteklemektedir (Hansen, 2010, 4). Eser, çağdaş trombon repertuarında trombon ve sesin birleştirilerek kullanıldığı önemli eserlerden biri olarak kabul edilmektedir.

Multifonik ve Mikroton Kullanımı

Multifonik ve mikroton kullanımı 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren, trombon için yazılan eserlerde sıklıkla karşılaşılan iki teknik haline gelmiştir. Besteciler, trombonun teknik beceri yelpazesini tanıdıkça ve keşfettikçe müziklerinde daha fazla yer vermeye ve yeni müzik anlayışıyla birlikte gelişen farklı teknikleri de trombon için yazdıkları eserlerinde kullanmaya başlamışlardır. Bunlarda ikisi de mikroton ve multifonik kavramlarıdır.

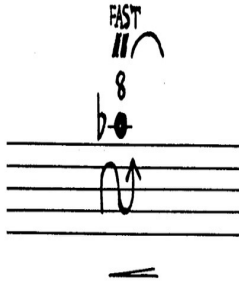
Müzikte yarım tondan daha küçük aralıklar mikro olarak adlandırılmaktadır (Apel, 1974, 527). Alışıl gelmiş olan bir oktav içinde yer alan on iki ses aralığı mikrotonların kullanılmasıyla birlikte genişletilebilmektedir. 1970'li yıllardan itibaren trombon literatüründe çok yaygın olmamakla birlikte mikroton kullanımı başlamıştır. Esasında trombon için mikroton kullanımı, kulisli bir enstrüman olması ve ses aralıkları ile kulis üzerinde rahatlıkla oynanabiliyor olmasından dolayı şaşırtıcı değildir. Teknik olarak kulisin varlığı mikrofon dediğimiz alışıl gelmiş ses aralıklarının dışında kalan sesleri trombon için mümkün kılmaktadır. Mikrotonal müzik, batılı besteci, müzisyen ve dinleyiciye müzikal ton sisteminin olanaklarını ve imkansızlıklarını duyma olanağı vermekte ve on iki tonlu sisteme bakışı değiştirmektedir.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında besteciler müziklerinde mikrotonlara daha fazla ilgi gösterdiler. Erken kullanıma rağmen, popülerliğini kanıtlamamış bir teknik

olarak bilinmektedir. Trombonda kulis kullanımı ile birlikte kromatik dizinin bir parçası olarak kullanılan mikrotonlar enstrümanın fiziki özelliği sayesinde rahatlıkla kullanılabilir. "Geleneksel perdedeki varyasyonlar daha önce vibrato ve glissando gibi diğer tekniklerin bir parçası olarak kullanılmış olsa da kulis kullanımının esnekliği sayesinde, sanatçıya kulisdeki pozisyonların geleneksel konumlarının arasında başka konumlarda da kullanma olanağı vermektedir" (Dempster, 1994, 52).

Robert Erickson, 1969'da mikrotonların kullanımını içeren bir çalışma olan *General Speech*'i yazmıştır. Besteci Iannis Xenakis'in *Phlegra* (1975) adlı çalışmasında mikrotonlar ön plandadır. Bunun nedeni, notalar ve kulis pozisyonları arasında kullanılan glissandolardır. Topluluk için yazılmış bu eser, icracılardan ustalık gerektirecek bir virtüözlük talep etmektedir. Yine mikroton kullanılan eserlerden birisi "*Peter Eotvos'un Intervalles Interieurs*" (1982) adlı eserdir. Besteci, bilinen yarım perde aralıkları arasında üç ses daha kullanmıştır (Sluchin, 1995, 13).

John Cage mikrotonal sistemi müziğinde kullanan bir diğer bestecidir. Bestelerinde özellikle çok küçük aralıklarla mikrotonal müzik yazmaktadır. Daha açık anlatmak gerekirse Cage' in her bir yarım perdelik ses aralığını 7 adıma böldüğünü söyleyebiliriz. Özellikle trombonun kulis mekanizması sayesinde mikroton kullanımının net ve istenilen şekilde yapılabiliyor olmasından dolayı Cage trombon için yazdığı bestelerinde bu tekniği kullanmıştır. Şekil 3'te Cage'in mikroton yazım örneği görülmektedir. Bu örnekte görüldüğü gibi nota üzerinde yukarıdan aşağı veya aşağıdan yukarı oklar sesin hareketini göstermektedir. Trombon dışındaki diğer üflemeli enstrümanlar için yön talimatı kullanmayan Cage, trombon mekanizmasının özellikle glissando çalmaya çok uygun olmasından yararlanarak yukarı tona veya aşağı tona hareket kullanmıştır.

Şekil 3. John Cage tarafından mikroton kavramının nota üzerindeki yazım örneği

Şekil 4'te farklı şekillerde mikroton kullanımının nota üzerinde sembolize edilme şekilleri ile ilgili örnekler görülmektedir. Bu örneklerde genel kullanım, bestecilerin özel yazımları ve bazı okullardaki sembolize edilme şekilleri de görülmektedir.

↓	Çeyrek ton	Genel kullanım
↑	Çeyrek ton kesin biçimde	Genel kullanım
N	Doğal hareket	Ericson
↓ ↑	Çeyrek ton pesleştirerek / çeyrek ton tizleştirerek	Bozza
+	Çeyrek ton keskin biçimde	Polonya okulu
++	Üç çeyrek ton keskin biçimde	Polonya okulu
+	Çeyrek ton düz	Polonya okulu
d	Üç çeyrek ton düz	Polonya okulu

Şekil 4. David Cope nota sembolleri (Cope 1976, 25)

Mikroton kullanımında olduğu gibi multifonik seslerin kullanımı da yeni müzik anlayışla birlikte daha popüler bir hale gelmiştir. Müzik tarihinde Weber'in zamanından beri bir bakır üflemeli enstrümanın aynı anda birden fazla nota vermesinin mümkün olduğu bilinmektedir. Ancak 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren oldukça yaygın olarak trombon eserlerinde kullanılmaya başlanmıştır. Multifonik olarak adlandırılan bu teknik çalma sırasında enstrümanın içine şarkı söyleme veya mırıldaşma şeklinde uygulanır. Trombon bu tekniği uygulamak için oldukça uygun bir enstrümandır. Multifonik kullanımı icracıların olduğu kadar dinleyicinin de oldukça ilgisini çekmekte, üflemeli bir enstrümanın tek ses yerine çok

sesli hale gelmesi müziği zenginleştirmekte ve farklılaştırmaktadır.

Bu tekniğin yaygın olarak kullanılmaya başlamasının trombon literatürünün kapsamını genişletmeye yardımcı olduğu da söylenebilmektedir. *Vinko Globokar*, *Stuart Dempster* ve *Albert Mangelsdorff* gibi müzisyenlerin multifonik kullanımını içeren yeni eserler besteleyerek tekniği desteklenmesine katkı sağladıkları düşünülmektedir. Bu tekniğin gelişmesinde bestecilerin olduğu kadar, trombonun solo bir enstrüman olarak kabul görmesine ve ilgi çekmesine sebep olan, dünyaca ünlü trombon icracılarının da payı büyüktür. *Chirstian Lindberg*, *Joseph Alessi* gibi çağımızın

yetenekli tromboncuları, trombonda teknik sınırları zorlayan çalışmalara imza atarak, bestecilerin trombon için daha fazla eser üretmesini sağlamış, trombonun literatürdeki popülaritesini artırmışlardır. 1964 yılından bu yana bestecilerin çok sesliliğe ve trombona olan ilgisinin de artması ile birlikte, trombon için yazılmış en az 51 eser multifonik tekniğin kullanımını içermektedir.

Trombon için yazılmış multifonik teknik içeren eserlerde iki çeşit multifonik gözlemlenmektedir. Bunlardan ilki vokal ile üretilen çok seslilik ve multifonik tekniğin en yaygın kullanım biçimi olarak bilinmektedir. Çalarken aynı anda şarkı söylemek bu tür çok sesliliği sağlamaktadır. İkinci türdeki multifonik kullanımı ise trombonun geleneksel olarak çalındığı haliyle, iki yakın ses arasındaki bir frekansta, dudakların ürettiği titreşim ile elde edilen, iki ayrı sesin aynı anda üretilmesi şeklinde dir. şekil 5'te multifonik kullanımının notasyon sembolleri görülmektedir. *Berio*, *Drukman*, *Wilson* ve *Cope*'un yazım şekillerini birbirinden farklıdır.

şekil 5. Multifonik ses sembolleri

Multifonik, yenilikçi müzikle birlikte değişim gösteren trombon teknikleri arasında en önemli gelişmelerden birisi olarak görülürken, oksesliliğin yarattığı yeni sesler ve armonik olanakları elde edebilmek için multifonik kullanımı önem teşkil etmekte ve yenilikçi müziğin gelişimiyle paralel olarak kullanım alanı gün geçtikçe artmaya devam etmektedir.

Trombon ve Elektronik Kullanımı

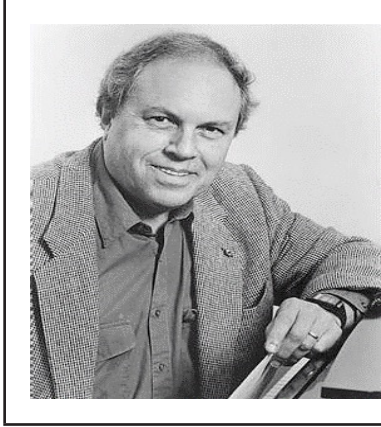
21. yüzyıl enstrüman eşliğinin sadece bir piyano ve enstrüman topluluğu ile değil,

kayıt cihazları, bilgisayar, efekt pedalı, döngü istasyonu gibi elektronik aletlerle de yapılabilmesine olanak tanınan bir dönem olmuştur. Bu yüzyılda farklı elektronik eşlik türlerinin olduğu pek çok solo trombon eseri yazılmıştır. Bu eserler arasında daha yakın zamanda yazılmış ve ön plana ıkanlar *Brian Sadler*'ın "*Soundtrack*", *Steven Snowden*'ın "*Ground Round*" ve *Florian Magnus Maier*'in "*Slipstream*" adlı eserleridir.

20. yüzyılın ortalarından itibaren gelişmeye başlayan elektronik müzikte kullanılan ekipmanlar oldukça pahalıydı. 1950'lerden itibaren elektroniği orkestra enstrümanlarıyla çeşitli şekillerde birleştirmek giderek daha popüler olmuştur. Elektronik kullanımının yaygınlaşması ile birlikte artan talep ve üretim sonrasında, 21. yüzyıl itibariyle teknoloji daha fazla kullanılabilir ve kolay ulaşılabilir bir hale gelmiştir. Ekipmanlara ulaşmak kolaylaştığıa, bestecilerin eserlerinde elektroniğe yer verdikleri görülmektedir. Dünyanın birçok yerinde elektronik müzik stüdyoları kurulmaya ve kullanılmaya başlanmıştır.

İlk zamanlarda çoğunlukla dijital ortamda hazırlanmış sesler ve başka enstrüman veya enstrüman gruplarının birleştirilmesi ile elektronik müzik yapılmaktaydı. Trombon için yazılmış ilk örneklerden biri olan *Jacob Druckman*'ın "*Animus*" adlı eserleri ağırlıklı olarak trombon ve elektronik sesler içermektedir (Cox, 2011, 6). İlerleyen zamanlarda teknolojinin gelişimi ile farklı ve merak uyandırıcı birçok ekipman elektronik müziğe dahil edilmiştir. Trombon ve elektroniğin basit gibi görünen ancak oldukça işlevsel olan bir başka kullanımı da icracının daha önceden kaydedilmış olan orkestra veya piyano eşliğinin üzerine alarak performansını gerçekleştirmesidir. Günümüzde de bu sistem birçok icracı tarafından kullanılmaktadır. "Elektroakustik eşlikli müziğin, diğer eşlik biçimlerine sahip müzikten daha geniş teknikler gerektirmesi çok daha olasıdır" (Cox, 2011, 13). İleri düzey teknikler için icracının deneyimli olması gerekmektedir. Bu nedenlerden

dolayı, elektroakustik eşlikli müziğin eğitiminde bu konunun üzerinde durulması trombon icracılarının repertuarında yer alması oldukça önemlidir ve trombon gerekmektedir.

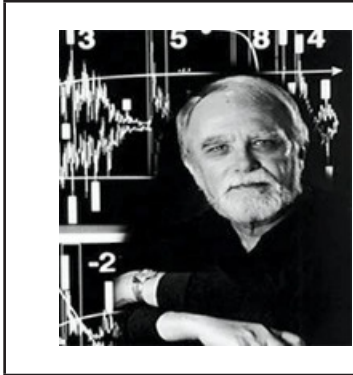

Eserlerinde günümüz müziğinin çok yönlülüğünü ele alan çağdaş Amerikan bestecilerinin en önde gelen isimlerinden biri aynı zamanda orkestra şefi ve eğitimci Jacob Druckman orkestra, oda ve vokal müziği kapsayan önemli eserleri olan ve elektronik müzikle önemli çalışmalar yapmış bir bestecidir (web 4).

Görsel 4. Besteci ve eğitimci Jacob Druckman

Trombon ve elektroakustik müzik için yazılmış besteci Larry Austin'in "Changes: Open Style" adlı eseri trombon ve ses kaydının birlikte kullanılmasıyla icra edilmektedir. Besteci saniye bazında hazırladığı talimat listesinin icracı tarafından uygulanmasını istemektedir. Örneğin 0'05" de metalik bir çarpma sesi talimatı, 0'40" da yavaş

bir şekilde bir grup nota çalma talimatı gibi saniye bazında verilmiş talimat listesi eserde sunulmuştur. Eserde yer alan bir diğer farklılık da nota yazımında kullanılan geleneksel olmayan yazım şeklidir. Austin, bu notasyon sistemini yorumlamak için de bir talimat sayfası hazırlamıştır.

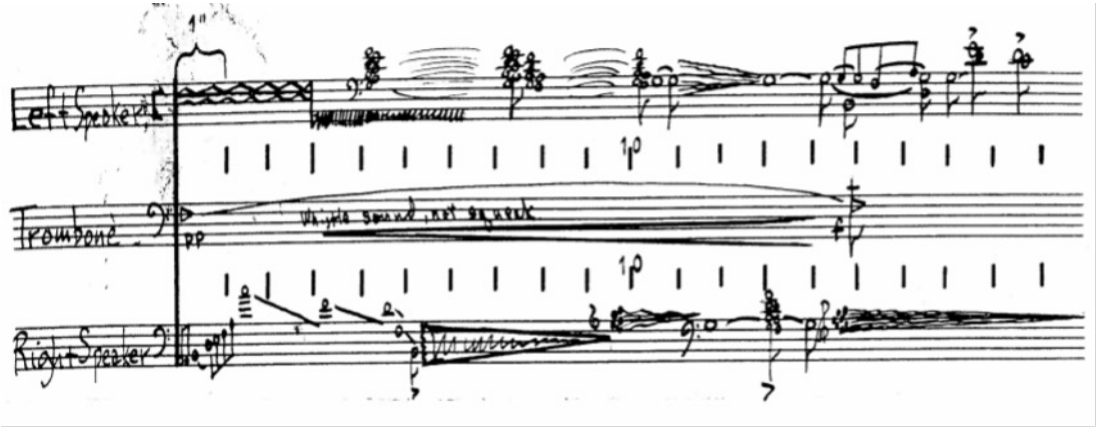

Elektronik ve bilgisayar müziği çalışmalarıyla tanınan Amerikalı besteci Larry Don Austin 1990'dan 1994'e kadar Uluslararası Bilgisayar Müziği Birliği'nin (ICMA) başkanı olarak görev yapmış ve 1984'ten 1988'e ve 1990'dan 1998'e kadar ICMA yönetim kurulunda görev almaya devam etmiştir. Birçok önemli besteye imza atmış olan bestecinin orkestra eserlerinin yanında özellikle önemli bilgisayar müziği/elektro-akustik müzik yönleri olan oda müziği ve solo eserleri de bulunmaktadır (web 5).

Görsel 5. Amerikalı besteci Larry Don Austin

Trombon ve kaydedilmiş olan elektronik sesler birlikte bir melodiden daha çok efekt oluşturmaktadır. Uzay çağı tınıları ve benzeri rezonanslı tınılar eserin çoğunluğuna hakimdir. Kimi zaman da kayıt sesinin üzerine

tromboncunun ses üretmeden sadece nefes alma veya nefes verme sesi üretmesi istenmektedir. Şekil 6'da kayıt sağ ve sol hoparlörden devam ederken trombonda nefes alma sesi istenmektedir.

Şekil 6. Larry Austin'in "Changes: Open Style" eserinden örnek bir kısım

Notada porte aralarında yer alan çizgilerin her biri 1 saniyeyi ifade etmektedir. Bu durumda görsel 4'te gördüğümüz kısım ilk olarak sağ hoparlördeki ses ve trombon icracısının nefes alma sesi ile başlamaktadır. 0'04" de sol hoparlörden gelen ses dahil olmakta ve tromboncunun nefes alması 0'15" de sona ermektedir.

Bu türde yazılmış bir diğer ilgi çekici eser 2006 yılında Jacob Ter Veldhuis tarafından bestelenmiş olan "I Was Like Wow" adlı eserdir. Jacob Ter Veldhuis kendisini "Avant pop" bestecisi olarak tanımlamaktadır. Müziği, çeşitli popüler stillerden (çoğunlukla funk, hip-hop ve caz gibi ritim odaklı stiller) alınan ritimler ve armoniler oluşturmak için geleneksel klasik enstrümanları elektronik ses kaynaklarıyla birleştirmektedir (Jacob, 2022). Bu eserde de "boombox" adı ile bilinen taşınabilir kaset çalar ve trombonu birleştirmiştir. Eser Irak savaşından yaralı olarak dönmüş olan bir askerin orada yaşadıklarını anlatan ses kaydı üzerine yazılmıştır. Trombon performansı ve ses kaydı birlikte oluşturulan bu etkileyici eser dinleyiciyi derinden etkileyen bir sunumla müzikal etkinin yanı sıra sosyolojik anlamda da büyük bir etki yaratmıştır.

Boombox, ağırlıklı olarak 1970'li ve 1980'li yıllarda ABD'de Afro-Amerikalı ve Latin kökenli gençler arasında popülerleşmiş olan taşınabilir kasetçalar veya CD çalara verilen isimdir. Hip Hop kültürünün yaygınlaşmasını

sağlayan cihaz bu dönemde "getto baster" ismi ile anılmaya başlamıştır. Boombox sadece yenilikçi bir müzik aleti olarak değil 80-90'lardaki protestocu gençliğin simgesi haline gelen, felsefi bir duruş anlamı içeren taşınabilir bir elektronik müzik dinleme cihazı olarak tarihe adını yazdırmıştır" (Berger, 2017, 83-84).

Eser, yenilikçi anlayış ile yazılmış diğer tüm eserler gibi trombon partiyonunda farklı stilde yazım şekilleri, efektif sesler, glisando ve multifonikler gibi birçok tekniği içinde barındırmaktadır. Besteci tarafından bu eserde duyulan sesler için kullanılacak terimler sözlüğü hazırlanmıştır. Trombonda olduğu gibi ses kaydında da farklı türde elektronik teknikler kullanılmıştır. Bunlar arasında, insan sesinin hüzünlü bir ses gibi görünen elektronik olarak manipüle edilmiş kayıtlar, bateri sesini andıran bir dizi elektronik ses, hecelerin tekrarlanması ile oluşturulan elektronik sesler gibi teknikler bulunmaktadır. Bu teknik geçişler trombon ve ses kaydı arasında uyumlandırılmıştır. Örneğin ses kaydında yer alan hece tekrarları sırasında trombon da da ritmik ve tekrar eden partiler yer almakta (bkz. görsel 5), insan sesini hüzünlü hale getirerek elektronik olarak manipüle edilmiş kısımlarda ise trombon da glisandolar yer almaktadır (bkz. görsel 6). Eserin kendi içindeki bu denge metnin etkileyciliğini artırmakta ve dinleyende daha derin bir duygu durumu oluşturmaktadır.

Şekil 7. *I Was Like Wow* adlı eserde trombon ve tekrarlanan ses kaydı partiyon örneği

Şekil 8. *I Was Like Wow* adlı eserde trombon ve elektronik olarak manipüle edilmiş ses kaydı partiyon örneği

I Was Like Wow adlı bu eser, başarılı bir performans sunulabilmesi için zorlayıcı anlamda teknik bir beceri gerekmektedir. Eserdeki en önemli nitelik kusursuz zamanlama ve uygun stile gösterilen özendir. Tüm bölümlerde sağlam bir zaman duygusu ve vuruşun doğru yerleştirilmesi ritmik bütünlük önemli olduğu için özen gösterilmesi gereken bir husustur. Stil, özellikle parçanın hip-hop tarzı nedeniyle bir başka öneme sahiptir. Yüksek sesli, ritmik ve keskin pasajlar net, vurucu, kısa ve kendinden çok emin bir çalma stili gerektirmektedir. Tüm bu noktalara dikkat edildiği takdirde oldukça etkileyici ve farklı bir eserle dinleyiciyi buluşturmak mümkün olacaktır. Eserin bestecisi Jacob bu eserle ilgili söylediği “dinleyicileri trombonun harika, güzel ve çok yönlü bir enstrüman olduğuna ikna etmek için mümkün olan en geniş repertuar yelpazesini sunmak istedim” sözleriyle esere olan ilgi ve merakı arttırmaktadır.

Müzikte yukarıda değerlendirilen örneklerde olduğu gibi elektronik müzikte kullanılan aletlerden yararlanılarak yazılan eserler, gelişen teknoloji ve değişen müzikal anlayış ile birlikte icracıların teknik ve stil anlamında kendilerini geliştirmelerine katkı sağlamaktadır. Alışılmamış yazım stilleri,

semboller, farklı ve efektif teknikler, öğrenilmesi ve çalışılması gereken yeni beceriler arasında yerini almaktadır. Bu tür eserler sayesinde icracılar kendi yetenek ve becerilerinin farkına varabilmekte ve eksik olan yönlerini tamamlamak için arayış içerisine girmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Diğer birçok enstrümanın solo repertuarının aksine, trombon solo repertuarı Mozart, Beethoven, Strauss gibi usta bestecilerin önemli eserlerini içermez. Ancak, 20. yüzyıldan itibaren besteciler, trombonun teknik kabiliyetlerini daha fazla araştırmaya başlamışlardır. Bununla birlikte besteci ve icracı arasındaki iş birliğinin de önem kazanmaya başladığı görülmektedir. İcracıların performanslarındaki farklı ve yenilikçi yaklaşımların literatürün artmasını teşvik ettiği ve solo trombon için yeni kompozisyonlar yazan bestecilere ilham verdiği görülmüştür. Çağdaş trombon literatüründeki bu ilgi ve büyümenin nedenleri bir dizi faktöre bağlanabilmektedir. En genel olanı, müzikal performansta yeni denemelere daha elverişli bir atmosfer sağlanmış olması olarak görülmektedir. Diğer bir neden ise elektronik müzik

kayıt sistemlerinin, sentezleyicilerin ve kayıt ekipmanlarının artan ulaşılabilirlik ve kullanılabilirliğinin artması olarak değerlendirilebilir. Bu türde gelişmelerin literatürün artmasını ve kullanımını teşvik ettiği ayrıca yenilikçi tekniklerin denenmesini sağladığı gözlemlenmiştir.

Çağdaş müzik literatürünün yükselişi ve genişlemesiyle birlikte, sadece icrada değil, aynı zamanda trombon için yeni müziğin sipariş edilmesinde, bestelenmesinde ve tartışılmasında da birçok gelişmeler yaşanmış ve yaşanmaya devam etmektedir. Yaşanan gelişmeler, besteci ile icracının aralarından seçim yapabileceği çok çeşitli bir palet haline gelmiştir. Bu alandaki gelişmeler gelecekte yavaşlayabilir veya yön değiştirebilir olsa da yapılan çalışmalar kalıcı olacaktır. Trombon eğitiminde, çağdaş olarak adlandırdığımız teknikler, temel teknik bilgi ve becerilerin bir parçası olarak müfredata dahil edilmeye başlamıştır. Bu gelişme hem icracılar hem de besteciler için oldukça önemli ve faydalıdır.

Enstrümantal müziğe sesin, yeni ve alışılmamış tekniklerin, farklı efektlerin, teatral öğelerin, elektronik ekipmanların dahil edilmesi icracının, bestecinin, dinleyici ve izleyicinin ilgi ve tepkisini uyandırma açısından önem teşkil etmektedir. 20. yüzyıldan itibaren trombonun tanınması, dinleyici ve besteciler açısından ilgi duyulan bir enstrüman haline gelebilmesi, yenilikçi müziğin trombona kattığı en önemli gelişmelerin başında gelmektedir. Yenilikçi anlayışla yazılmış eserlerin performans yoluyla müzikal ifadeyi genişletmek için bir fırsat olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bu sayede farklı stillerde yeni besteler ortaya çıkmaya devam edecek, bazı eserler zamanla unutulup gidecek olsa da özü ve fikri olan eserler literatürde kalıcı bir yer edinecektir. Bu performansları sergileyen icracılar da çok yönlü müzik algısına sahip, teknik ve stil anlamında geniş bir yelpazeye hakim müzisyenler olacaktır.

Bu araştırmadan elde edilen mevcut bulgular yenilikçi müziğin trombon üzerinde büyük bir

katkısı olduğunu doğrulamaktadır. Makalede incelenmiş olan yenilikçi teknikler “trombon ve ses kullanımı, multifonik ve mikroton kullanımı, trombon ve elektronik kullanımı” olarak üç başlık altında sınırlandırılmıştır. Bu sınırlamanın dışında kalan avangart teknikler ileride yapılacak çalışmalar için potansiyel bir araştırma konusu olarak ele alınabilir. Bu makale, inceleme, tartışma ve daha fazla araştırma için iyi bir başlangıç noktası sağlayabilir. Dünyada müzik alanında yaşanan değişim ve gelişimin hiç durmadan devam ettiği göz önüne alındığında, ilerleyen zamanlarda bu değişim çerçevesinde yazılan yeni eserler, uygulanan farklı teknik ve beceriler ile birlikte daha fazla araştırmaya ve tartışmaya ihtiyaç duyulacağı ortaya çıkmaktadır.

Kaynaklar

Apel, W. (1974). *Harvard müzik sözlüğü* (ikinci baskı). Cambridge, Massachusetts, ABD: Harvard University Press.

Berger, A. A. (2017). *Multidisciplinary perspectives on material culture*. London: Roudledge.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Pegem Akademi.

Cage, J. (1960). *Solo for sliding trombone*. New York: Henmar Press inc.

Cope, D. (1976). *New music natition*. Iowa, ABD: Kendall/Hunt Pub. Co

Cox, T. B. (2011). *Two analyses and an annotated list of works for solo trombone with electroacoustic accompaniment for use in the Collegiate Studio*. Doctoral thesis, University of Georgia, Athens.

Cottingham, D. (2013). *The avant garde: a very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Dempster, S. (1994). *The modern trombone: a definition of its idioms*. London: University of California Press.

Duke, C. A. (2001). *A performer's guide to theatrical elements in selected trombone literature*. Doctoral thesis, Louisiana State University, Louisiana.

Guion, D. (2010). *A history of the trombone*. Lanham: Scarecrow Press.

Gregory, R. (1973). *The trombone: the instrument and its music*. New York: Praeger.

Hansen, N. C. (2010). Luciano Berio's Sequenza V Analyzed along the Lines of Four Analytical Dimensions Proposed by the Composer. *The Journal of Music and Meaning*, 9 (Winter), 1-22

Herbert, T. (2006). *The trombone*. London: Yale University Press.

İlsayoğlu, E. (1994). *Zaman içinde müzik*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Sluchin, B. (1995). *Practical introduction to contemporary trombone techniques*. Paris: Editions Musicales Européennes.

Webb, B. (2007). Richard Barrett's 'imaginary trombone'. *Contemporary Music Review*, 26(2), 151-177. <https://doi.org/10.1080/07494460701250882>

Wolfinbarger, S. (1983). The trombone music of Arthur Pryor: Chapter II. *International Trombone Association*, 11(2), 27-29.

İnternet Kaynakları

web 1. <https://www.highresaudio.com/en/artist/view/d065cf31-aaee-4462-8265-94e1ed71c2b5/john-kenny>

web 2. https://www.johncage.org/autobiographical_statement.html

web 3. <https://www.britannica.com/biography/Luciano-Berio>

web 4. <http://www.bruceduffie.com/druckman.htm>

web 5. https://www.wikiwand.com/en/Larry_Austin

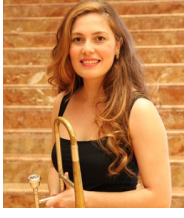
web 6. Cage, J. (2022). Solo for Sliding Trombone. Web sitesi: <https://cageconcert.org/performing-the-concert/orchestra/solo-for-sliding-trombone/>

web 7. Carnyx & Co. (2022). Dragon voices. Web sitesi: <http://carnyx.org.uk/john-kenny/>

web 8. Jacob, V (2022). Jacobtv, Article and Interviews. Web sitesi: <https://www.jacobtv.net>

web 9. Kimbell, W. (2022). 20. yüzyıl trombon tarihi. Web sitesi: <https://kimballtrombone.com/trombone-history-timeline/trombone-history-20th-century/>

Yazarın Biyografisi

Sevgünur Tandoğdu Kılıç; Öğretim Görevlisi, 1998 yılında Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarında Ahmet Yaldız ile trombon öğrenimine başladı. Erden Bilgen, Elkan Roustamaov ve Robert Farkas ile oda müziği, Prof.Nazım Rızaev ve Burak Tüzün ile orkestra çalıştı. Öğrenimi boyunca Anadolu Üniversitesi Gençlik Senfoni Orkestrası ile yurtiçi ve yurtdışında birçok konser ve festivallerde görev aldı. Katıldığı masterclasslarda; 2000 yılında Prof. Joachim Mittelacher (İzmir), 2006 yılında Tobias Süller (Ankara), 2007 yılında Uwe Füssel (Ankara), 2009 yılında Branimir Slokar (Ankara), 2010 yılında Armin Bachmann (Ankara) gibi ünlü müzisyenlerle çalışma fırsatı yakaladı. Ayrıca 2009 yılında Hollanda'nın Rotterdam şehrinde düzenlenen Slide Factory Trombon Festivaline katıldı. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, Bursa Senfoni Orkestrası, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Senfoni Orkestrası ve Kıbrıs Festival Orkestrası ve Bilkent Senfoni Orkestrasında birçok kez misafir sanatçı olarak görev aldı. Tiyatro Anadolu ve Eskişehir Şehir Tiyatrolarının müzik gruplarında yer aldı. 2008 yılında Ankara'daki büyükelçiliklerde bir dizi konser programı gerçekleştirdi. 2005 yılında Üfleme ve Vurma Çalgılar Anasanat Dalından yüksek onur derecesiyle mezun olan sanatçı aynı yıl Anadolu Üniversitesi Senfoni Orkestrasının açmış olduğu sınavı kazandı. 2013 yılından itibaren Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Trombon Bölümünde öğretim görevlisi olarak ders vermeye başladı. 2014-2020 yılları arasında Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsünde Doç. Peter Körner ile yüksek lisans ve sanatta yeterlik çalışmalarını tamamlayan sanatçı, 2021 yılında sanatta yeterlik programından mezun oldu. Halen Anadolu Üniversitesi Senfoni Orkestrasında trombon grup şefi olarak görevini sürdüren sanatçı, Devlet Konservatuvarında trombon ve oda müziği dersleri vermeye devam etmektedir. Aynı zamanda Türk Trombon Topluluğu üyesi olan sanatçı, yurt içi ve yurt dışında resital ve oda müziği konserleri gerçekleştirmektedir.

Email: sevgunurk@anadolu.edu.tr

ORCID: 0000-0003-3711-5891

An analysis on the use and performance of contemporary avant-garde trombone techniques

Extended Abstract

This research focuses on answering the two questions: First has the development of techniques led to a change in the role of the trombone in the history of music, as well as in the approach to the trombone, especially by the most prominent performers and composers? And second "what are the effects of the innovative style of writing and the different techniques used on the role of the trombone in performance and its future use? This research is a qualitative study about the history of the trombone since the 20th century. Unique and unusual trombone techniques which have been written through innovative works in this period were analysed through document review and data collected by this method. Similar research and sources were found by reviewing the literature on trombone history, contemporary trombone works, and avant-garde trombone techniques. The reliability of the documents was checked and classified. Documents suitable for the functional purposes of the research were included. From the second half of the 20th century onwards, innovative techniques were investigated through documents, sheet music and visuals. These documents were compared and interpreted. As a result of examining the avant-garde music writing and techniques that developed since the 20th century various sources related to the subject were found. The popularity of the trombone, which is the subject of the article, has increased today. The developments of new techniques were discussed through analysing numbers of significant contemporary trombone works. Such developments have posed positive change and development for both performers and composers. The current findings from this research confirm that innovative music has a great contribution on the trombone. The innovative techniques analysed in this article are limited under three categories: "the use of trombone and voice, the use of multi phonics and microtones, and the use of trombone and electronics". The avant-garde techniques that fall outside this limitation can be considered as a potential research topic for future studies. This article can provide a good starting point for review, discussion, and further research. Considering that the change and development in the field of music in the world continues unceasingly, it is clear that more research and discussion will be needed in the future with new works written within the framework of this change, different techniques and skills applied. Unlike the solo repertoire of many other instruments, the trombone solo repertoire does not include important works by master composers such as Mozart, Beethoven, or Strauss. However, since the 20th century, composers have begun to explore the technical capabilities of the trombone more and more. In addition, the collaboration between composer and performer have become more important. The different and innovative approaches of the performers in their performances encourage the growth of the literature and inspire composers to write new compositions for solo trombone. The reasons for this interest and growth in contemporary trombone literature can be attributed to a number of factors. The most general one is that it has created an atmosphere more conducive to new experiments in musical performance. Another reason is the increasing availability and accessibility of electronic music recording systems, synthesizers and recording equipment. Such developments have been observed to encourage the growth and use of literature and the experimentation with innovative techniques. With the rise and expansion of contemporary music literature a continued developments not only exists in performance, but also in the commissioning, composition and discussion of new music for the trombone. These developments have resulted in a diverse palette from which composers and performers can choose from. Although developments in this field may slow down or change direction in the future, the work done will be permanent. In trombone education, techniques that we call contemporary have begun to be included in the curriculum as part of basic technical knowledge and skills. This development is very important and beneficial for performers and composers. The inclusion of sound, new and unconventional techniques, different effects, theatrical elements, electronic equipment in instrumental music are important for arousing the interest and reaction of the performer, composer and listener. Since the 20th century, trombone has brought to the attention of listeners and composers; more innovative works for trombone have created. Works written with an innovative approach should be accepted as an opportunity to expand musical expression through performance. In this way, new compositions in different styles will continue to emerge, and although some works will be forgotten over time, works with essence and ideas will gain a permanent place in the literature. The performers of these performances will be musicians who have a versatile perception of music and have a wide range of technical and stylistic skills.

Keywords

history of music, microtone, modern music, multiphonic, trombone